

Maantieteelliset seurat ja yhdistykset – Geografiska sällskap och föreningar

Suomen Maantieteellinen Seura – Geografiska Sällskapet i Finland

Toimintakertomus vuodelta 1984

Vuosi 1984 oli Suomen Maantieteellisen Seuran 96. toimintavuosi. Seuran tärkeimpänä tehtävänä on tänäkin vuotena ollut tieteellisestä julkaisuutoinnasta huolehtiminen. Tämän lisäksi Seura on pyrkinyt aktiivisesti ylläpitämään ja hoitamaan koti- ja ulkomaisia suhteita sekä osallistunut erilaisten kokousten, esitelmätilaisuuksien ja symposiumien järjestelyihin. Jäsenistönsä kautta Seura on osallistunut mm. Pariisin kansainväliseen maantieteelliseen kongressiin, Vantaalle tulevan Tiedekeskuksen suunnitteluun, maantieteilijäpäivien järjestelyihin sekä Suomen Kartaston uuden laitoksen laadintaan. Jäsenistön työpanosta on tarvittu usein myös erilaisissa asiantuntijatehtävissä ja lausuntojen laadinnassa. Seuran taloudellinen tila on pysynyt toimintavuoden aikana vakaana.

Seuran johto

Hallitus 1984

Apul.prof. Matti Seppälä, puheenjohtaja
Apul.prof. Eino Siuruainen, varapuheenjohtaja
FT Matti Tikkanen, sihteeri
Apul.prof. Erkki Jauhiainen, rahastonhoitaja
Prof. Toive Aartolahti
Prof. Paul Fogelberg
Prof. Kauko Hahtola
Prof. Stig Jaatinen
Apul.prof. Mauno Kosonen
Dos. Kyösti Laaksonen
Prof. Kalevi Rikkinen
Prof. Jaakko Saviranta
FT Terttu Vartiainen

Seuran notaarina on toiminut FM Airi Töyrymäki.

Seuralle valittiin vuoden 1985 hallitus työjäsenten vaalikokouksessa 10. 12. 1984. Uudeksi hallituksen puheenjohtajaksi valittiin apul.prof. Eino Siuruainen. Siuruaisen vapaaksi jättämälle varapuheenjohtajan paikalle valittiin prof. Stig Jaatinen. Kolmen ero- vuoroisen jäsenen paikalle hallitukseen valit-

tiin suoritettussa äänestyksessä kolmivuotis-kaudeksi prof. Kalevi Rikkinen, apul.prof. Matti Seppälä ja apul.prof. Hannu Mansikkaniemi sekä Jaatiselta vapautuneeksi kaksi- vuotiskaudeksi apul.prof. Paavo Talman.

Jäsenet

Seuran jäsenmäärä oli vuoden 1984 lopussa 1 061, missä on lisäystä edellisvuoteen verrattuna 36. Uusia jäseniä Seuraan liittyi vuoden aikana yhteensä 47. Seuran seitsemästä kunniajäsenestä on neljä kotimaista ja kolme ulkomaista. Kirjeenvaihtajajäseniä oli vuoden lopussa 45, työjäseniä 205, vakinaisia jäseniä 80 ja vuosijäseniä 727.

Uusiksi työjäseniksi valittiin VTT Harri Andersson, FL Pauli Karjalainen ja FL Markku Tykkyläinen.

Kokoukset

Vuosikokous pidettiin 23. 2. Tieteellisten seurain talossa. Seuran puheenjohtaja apul.prof. Matti Seppälä piti kokouksessa sääntömääräisen esitelmän aiheenaan »Tutkimusretki arktisille alueille». Kokoukseen osallistui 12 Seuran jäsentä.

Työjäsenten vaalikokous pidettiin 10. 12. Kustannusosakeyhtiö Otavan toimitiloissa. Kokoukseen osallistui 25 työjäsentä. Virallisten kokousasioiden jälkeen Fennian toimittajan tehtävistä kesällä luopuneelle prof. Paul Fogelbergille luovutettiin muistolahja pitkästä ja ansiokkaasta työstä Seuran julkaisu- toiminnan hyväksi. Kokouksen lopuksi talon isäntiä edustanut osastopäällikkö Matti Nurminen esitteli yhtiön ja tietokirjaosaston toimintaa.

Maantieteilijäpäivät. Suomen XIX maantieteilijäpäivät pidettiin 27.–28. 10. Oulussa. Osanottajia oli kaikkiaan 174 henkeä. Päivien yhteydessä vietettiin samalla Oulun yliopiston maantieteen laitoksen 25-vuotisjuhlaa sekä Pohjois-Suomen maantieteellinen seura

r.y:n 20-vuotisjuhlaa (Nordia-päivät 26. 10.). Päivien, joiden yleisteemaksi oli valittu »Pohjoisen ulottuvuudet», avauksen suoritti Seuran puheenjohtaja apul.prof. Matti Seppälä (puhe julkaistu Terrassa 96: 4). Tämän jälkeen esitelmöi prof. Uuno Varjo aiheesta »Pohjoisen maailma», prof. Paavo Kallio aiheesta »Pohjoisen biologian perusteista», prof. Sten Rudberg aiheesta »Postglacial geomorphological changes in the Fennoscandian landscape» sekä tutkija Tim Carter aiheesta »Assessing the impact of climatic change in cold regions».

Iltapäivällä esitelmää pidettiin kahdessa ryhmässä. Luonnonmaantieteen ryhmässä esitelmöi dos. Olavi Heikkinen aiheesta »Metsänrajakysymys», dos. Leo Koutaniemi aiheesta »Pohjois-Fennoskandian muuttuva luonnonympäristö» sekä apul.prof. Matti Seppälä aiheesta »Ikirouta». Kulttuurimaantieteen ryhmäesitelmää pitivät apul.prof. Eino Siuruainen aiheesta »Maaseudun kehittäminen yritystoiminnan avulla», FL Leena Lahti aiheesta »Suomen maaseudun asutuksen sijoittuminen», dos. Matti Häkkinen aiheesta »Maatalouden viimeaikainen kehitys erityisesti Kainuussa» ja apul.prof. Paavo Talman aiheesta »Teollisuuden vaikutukset maaseutuyhteisössä». Esitelmät julkaistaan Nordiassa n:o 18: 2. Maantieteilijäpäivien iltajuhlaa vietettiin ylioppilastalo Rauhalassa.

Toisen päivän ohjelmassa oli retki Hailuotoon dos. Jouko Alestalon ja dos. Leo Koutaniemen opastuksella. Retken aikana tutustuttiin maastokohteiden ohella Perämeren tutkimusaseman tiloihin ja toimintaan sekä Marjaniemen kalasatamaan. Tämän lisäksi sekä Nordia- että maantieteilijäpäivien aikana oli maantieteen laitoksen tiloissa yleisölle avoinna posterinäyttely, jossa kotimaisten tutkimusten ohella esiteltiin uutta Suomen Kartastoa sekä maantieteen laitoksen ja Pohjois-Suomen maantieteellisen seuran toimintaa ja historiaa. Seura kiittää Oulun maantieteilijöitä aktiivisesta työpanoksesta hyvin onnistuneiden päivien järjestelyissä.

Kuukausikokouksesitelmät. Dos. Tapio Markkanen esitelmöi 19. 3. aiheesta »Suomalainen tiedekeskus ja maantieteellinen tutkimus» ja dos. Olavi Heikkinen 12. 11. aiheesta »Oregonin rannikkodyynit». Edellinen esitelmä pidettiin Tieteellisten seurain talossa ja jälkimmäinen Helsingin yliopiston Porthanissa.

Julkaisutoiminta

Fennia-sarjan toimituksessa tapahtui toimivuoden aikana toimittajavaihdos, kun runsaat 12 vuotta yhtäjaksoisesti *Fenniaa* toimitanut prof. Paul Fogelberg luovutti tehtävät uudelle toimittajalle apul.prof. Matti Seppälälle. Vuoden kuluessa valmistui kaksi nideä (*Fennia* 162: 1 ja 162: 2), joista ensimmäinen oli vielä Fogelbergin toimittama ja omistettu Pariisin kansainvälisen maantieteellisen kongressin osanottajille. Kongressin jakelua varten *Fenniasta* otettiin 1 800 kappaleen ylimääräinen. Vuoden 1984 *Fenniassa* oli yhteensä 15 artikkelia, joiden yhteinen sivumäärä oli 337.

Fennian niteessä 162: 1 julkaistiin seuraavat tutkimukset:

- Fogelberg, Paul: The Geographical Society of Finland as a publisher, s. 3–8.
 Granö, Olavi: The relationship between intellectual content and institutionalisation in Finnish geography, s. 9–20.
 Paasi, Anssi: Connections between J.G. Granö's geographical thinking and behavioural and humanistic geography, s. 21–31.
 Yli-Jokipii, Pentti: Thematic cartography in Finnish geography s. 33–41.
 Seppälä, Matti: Geomorphological development of the Finnish landscape – a general review, s. 43–51.
 Jauhiainen, Erkki: Landscape research in Finnish geography, s. 53–62.
 Kontturi, Osmo: The development of the state of glaciofluvial landscape in Finland, s. 63–80.
 Jaatinen, Stig: Geographical research on the archipelagoes of Finland, s. 81–101.
 Varjo, Uuno: Changes in farming in Finland 1969–1976, s. 103–115.
 Siirilä, Seppo: Spatial structure and social well-being, s. 117–126.

Fennian niteessä 162: 2 julkaistiin seuraavat tutkimukset:

- Koutaniemi, Leo: The role of ground frost, snow cover, ice break-up and flooding in the fluvial processes of the Oulanka river, NE Finland, s. 127–161.
 Saarnisto, Matti & Hannu Peltoniemi: Glacial stratigraphy and compositional properties of till in Kainuu, eastern Finland, s. 163–199.

Massa, Ilmo: The problem of the development of the north between the wars: some reflections of Väinö Tanner's human geography, s. 201–215.

Häkkiä, Matti: Geographical aspects of the development and utilization of arable land area in Finland, s. 217–235.

Rajakorpi, Antti: Microclimate and soils of the central part of the Hämeenkanas interlobate complex in western Finland, s. 237–337.

Aikakauslehti *Terran* vastaavana toimittajana on jatkanut apul.prof. Erkki Jauhiainen ja toimitussihteerinä FM Airi Töyrymäki. *Terran* toimitusneuvostoon ovat kuuluneet prof. Paul Fogelberg, apul.prof. Matti Seppälä, FT Matti Tikkanen ja apul.prof. Kai-Veikko Vuoristo. Toimitusneuvosto piti vuotuisen kokouksensa 5. 12. 1984. Vuoden aikana ilmestyi neljä *Terran* numeroa, jotka sisälsivät 15 artikkelin lisäksi katsauksia, uutisia, tiedonantoja sekä kirjallisuusarvosteluja. Lisäksi vuoden 1983 maantieteilijäpäivien esitelmät julkaistiin *Terran* ensimmäisessä numerossa. *Terran* numeroiden yhteinen sivumäärä oli 289, missä on nousua edellisvuodesta 34.

Suomen Kartasto

Suomen Kartaston tieteellinen toimituskunta on jatkanut entisessä kokoonpanossaan puheenjohtajanaan prof. Stig Jaatinen. FM Jussi Keinänen on toiminut edelleen päätoimittajana ja varsinaisina toimittajina ovat jatkaneet FK Pentti Alalammi, FK Erkki Helin ja FK Risto Talman. Lisäksi Kartastossa on työskennellyt tutkimusavustajia, piirtäjiä ja graafinen toimittaja. Toimintavuoden aikana valmistui »Suomen kartoit»-vihko.

Vaihtotoiminta

Seuran kirjastonhoitajana on jatkanut prof. Kalevi Rikkinen. Vuoden aikana on solmittu kuusi uutta vaihtoyhteyttä. Toimintavuoden lopussa Seuran Fennia-sarjalla oli yhteensä 501 ja *Terralla* 251 ulkomaista vaihtoyhteyttä.

Talous

Suurimmat kulut aiheutuvat Seuran harjoittamasta julkaisutoiminnasta. Toimintavuoden aikana valtiolta saatu taloudellinen tuki ja julkaisemiseen käytetyt varat ovat

olleet tasapainossa, joten julkaisutoimintaa on voitu hoitaa häiriöttä. Lisäksi Seura on anonut ja saanut taloudellista tukea maantieteilijäpäivien järjestelyihin sekä Fennian yli-painokseen (1 800 kpl) Pariisiin kongressia varten. Seuran muuta toimintaa on rahoitettu jäsenmaksuista kertyneillä varoilla. Seuran toimihenkilöiden palkkiot ovat pysyneet edellisvuosien tapaan muuttumattomina.

Seuran tilintarkastajina ovat toimineet KTM Tytti Oukari-Hannonen ja dos. Ritva Ruotsalo-Aario. Varatilintarkastajina ovat olleet prof. Erkki Hirvonen ja KTM Heikki Heinimäki.

Edustukset

Seuralla on ollut edustus toimintavuoden aikana mm. seuraavissa yhteyksissä:

- Tieteellisten seurain valtuuskunnan hallituksessa ja hallituksen työvaliokunnassa, prof. Kalevi Rikkinen (varalla prof. Arvo Naukkarinen).
- Tieteellisen kirjallisuuden vaihtokeskuksen johtokunnan puheenjohtajana, prof. Kalevi Rikkinen.
- Suomen XIX maantieteilijäpäivillä 27.–28. 10. ja Nordia-päivillä 26. 10. Oulussa, apul.prof. Matti Seppälä.
- IGU:n Suomen kansalliskomiteassa, FT Matti Tikkanen (varalla dos. Kyösti Laaksonen).
- Ikiroutatutkimuksen ja -tekniikan Suomen kansalliskomiteassa, apul.prof. Matti Seppälä.
- Pariisin kansainvälisessä maantieteellisessä kongressissa, prof. Paul Fogelberg, apul.prof. Matti Seppälä ja FT Terttu Vartiainen.
- Tiedekeskus-seminaarissa 15. 5., prof. Toive Aartolahti.
- Tieteellisten seurain valtuuskunnan yhdyshenkilöseminaarissa prof. Paul Fogelberg, apul.prof. Erkki Jauhiainen ja FM Airi Töyrymäki.
- Tieteellisten julkaisusarjojen toimittajille järjestetyssä seminaarissa Lammilla 23.–24. 10., prof. Paul Fogelberg ja FM Airi Töyrymäki.
- Tieteellisten seurain valtuuskunnan vuosikokouksessa 8. 3., apul.prof. Matti Seppälä.
- Tiedekeskussäätiön tiedekeskusta koskevassa informaatiotilaisuudessa 27. 2., FT Matti Tikkanen.

- Suomen Kartaston tieteellisen toimituskunnan puheenjohtajana, prof. Stig Jaatinen.
- Suomalaisen kirjallisuuden edistämisvarojen valtuuskunnassa, prof. Toive Aartolahti ja FT Matti Tikkanen.
- Nordenskiöld-neuvottelukunnassa, prof. Kalevi Rikkinen.

Loppukatsaus

Kulunut vuosi on ollut toiminnaltaan vilkas ja se on toteutunut pääosaltaan tehtyjen suunnitelmien mukaisesti. Seuran keskeisiä toimintamuotoja on jäsenistön aktiivisen työskentelyn ja valtion antaman taloudellisen tuen samoin kuin Seuran oman varainhankinnan ansiosta voitu hoitaa varsin tyydyttävällä tavalla. Vuoden aikana suomalainen maantiede on ollut näyttävästi esillä Pariisin kansainvälisessä maantieteilijäkongressissa, jossa Suomella oli oma teemanäyttely ja jossa kongressin osanottajille jaettiin Fennian erikoisnidettä. Seura on toiminut valppaasti

myös maantieteen aseman vahvistamiseksi koulussa mm. ottamalla kantaa kouluhallituksen tekemään ehdotukseen lukion uudeksi lukusuunnitelmaksi. Seuran toimintaa on pyritty monipuolistamaan järjestämällä kuu-kausikokouksien yhteydessä esitelmätilaisuuksia. Toimintavuoden aikana pidettäväksi suunnitellun kartografian tutkimusta ja opetusta käsittelevän seminaarin toteutus siirtyi vuoden 1985 kevääseen, jolloin on toteutusvuorossa myös Fennoskandian preglasiaalista planaatiota ja rapautumista käsittelevä pohjoismainen tutkijasymposiumi. Järjestettyjen maantieteilijäpäivien runsas osanotto sekä lukuisien uusien jäsenten liittyminen Seuraan osoittavat, että Seura ja sen toiminta kiinnostavat jatkuvasti maantieteilijöitä ja lähialojen edustajia. Seura haluaa esittää parhaat kiitöksensä kaikille vuoden 1984 aikana Seuran ja sen tarkoituspörien hyväksi toimineille henkilöille.

MATTI TIKKANEN
sihteeri